

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

професора кафедри менеджменту
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
доктора економічних наук, професора

Цимбалюк Ірини Олександрівни

на дисертаційну роботу

ПЛАХОТНЮКА ВОЛОДИМИРА ВІТАЛІЙОВИЧА «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ДОБРОБУТУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Регіональна асиметрія соціально-економічного розвитку залишається однією із головних перешкод для стійкого зростання економіки України. Поглиблення міжрегіональних диспропорцій, нерівний доступ до ресурсів і послуг, дисбаланс у структурі зайнятості та виробничого потенціалу знижують загальну ефективність економічної системи держави. Попри зростання повноважень і ресурсів місцевих органів влади, належного покращення показників добробуту у значній частині територіальних громад не спостерігається. Це свідчить про недостатню ефективність поточних механізмів економічного розвитку на регіональному рівні.

Військові дії, порушення виробничих і логістичних зв'язків, релокація підприємств й вимушене переміщення населення додатково ускладнили соціально-економічну ситуацію в регіонах. За цих умов економіка потребує рішень, які б дали можливість не лише стабілізувати ситуацію в окремих областях, а й закласти основи для довгострокового зростання на місцях. Особливо важливою є розробка практичних підходів до посилення бюджетної спроможності, активізації внутрішнього попиту, залучення інвестицій та підвищення ефективності використання наявних ресурсів.

Наукові пошуки у сфері регіональної економіки охоплюють багатоаспектні підходи до проблеми добробуту. Проте більшість досліджень або орієнтовані на окремі складові – соціальні чи бюджетно-фінансові – або носять фрагментарний характер. Водночас системне поєднання економічної та соціальної складових регіонального добробуту з урахуванням змін, що відбулися внаслідок децентралізації, на сьогодні відсутнє. Зазначене доводить потребу у комплексному науковому дослідженні, спрямованому на розробку підходів до формування соціально-економічного добробуту регіонів на основі цілісної економічної моделі, здатної забезпечити стійкість, адаптивність і зростання в умовах невизначеності.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі

Рівень обґрунтованості результатів, викладених у дисертації Плахотнюка Володимира Віталійовича, забезпечено використанням цілісного теоретико-методологічного підходу та комплексу аналітичних інструментів, що відповідають вимогам до наукових досліджень зі спеціальності 051 «Економіка».

Для досягнення мети дослідження здобувач застосував низку сучасних методів, зокрема: кластерний аналіз – для типологізації регіонів за рівнем спроможності; BOOST-методологію – для комплексної кількісної оцінки добробуту областей України; SWOT-аналіз – для ідентифікації сильних і слабких сторін у межах адміністративно-територіальних кластерів. Вибір та поєднання методів є обґрунтованим і достатнім для дослідження як структурних диспропорцій, так і потенціалу територіального розвитку.

Здобувачем опрацьовано значний масив українських і зарубіжних наукових джерел, присвячених проблемам соціально-економічного розвитку, добробуту, просторової економіки, фінансової спроможності регіонів. Перелік використаної літератури налічує 146 джерел, що свідчить про глибоке опрацювання теоретичних засад досліджуваної теми. Крім того, у роботі використано широкий спектр аналітичних матеріалів вітчизняних і міжнародних статистичних джерел: Державної служби статистики України, Міністерства фінансів, Міністерства соціальної політики та Міністерства розвитку громад та територій; аналітичні дані офіційних сайтів провідних міжнародних організацій, зокрема USAID, ГО «Портал «Децентралізація», та рейтингових агентств; монографії та ін.

Наукові положення, сформульовані автором, підтверджуються не лише аналітичними викладками, а й прикладами практичного використання. Зокрема, результати дисертаційної роботи були впроваджені Гайсинською міською радою Вінницької області (довідка від 10.04.2025 р. № 02.2-08/02-17-709); Кунківською сільською радою Гайсинського району, Вінницької області (довідка від 11.04.2025 р. № 241); Новгород-Сіверською міською радою Чернігівської області (довідка від 04.03.2025 р. № 04-20/846). Зазначені довідки засвідчують, що розроблені здобувачем підходи щодо оцінювання добробуту, кластеризації громад, визначення соціально-економічних пріоритетів і цифровізації управлінських процесів були використані в межах стратегічних рішень на місцевому рівні.

Наукові положення та рекомендації дисертації є належно аргументованими як з позицій наукової методології, так і з огляду на

підтверджене практичне застосування, що забезпечує високий ступінь їх достовірності та релевантності.

Теоретичні, методологічні та практичні результати дисертаційної роботи Плахотнюка В. В. повною мірою відповідають профілю спеціальності 051 «Економіка», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Оцінка структури та змісту дисертаційної роботи

Дисертація Плахотнюка Володимира Віталійовича «Забезпечення соціально-економічного добробуту регіонів України в умовах децентралізації» має логічно вибудовану структуру, відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових праць за спеціальністю 051 «Економіка» та відзначається цілісністю і послідовністю викладення наукового матеріалу.

Структура дисертаційної роботи відповідає класичним науковим стандартам і вимогам до подібних досліджень, що сприяє логічному та послідовному викладу матеріалу. Робота складається зі вступу (с. 11–17), трьох розділів основної частини (с. 18–223), висновків (с. 224–232), списку використаних джерел (с. 233–246) та додатків (с. 247–256). Загальний обсяг дисертації становить 237 сторінок. Основна частина дисертації викладена на 223 сторінках і містить 39 таблиць та 31 рисунок.

У вступі (с. 11–17) чітко визначено актуальність теми, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, наведено методологічну базу, висвітлено наукову новизну, практичне значення, елементи апробації та впровадження результатів.

Перший розділ «Концептуальні основи забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів» (с. 18–67) має теоретико-методологічний характер. У підрозділі 1.1 (с. 18–35) здійснено аналіз соціально-економічної системи регіону як об'єкта наукового дослідження, сформульовано її структурно-функціональну модель. У підрозділі 1.2 (с. 36–52) узагальнено сучасні концепції регіонального розвитку. Підрозділ 1.3 (с. 53–67) містить системний огляд зарубіжного досвіду формування добробуту регіонів, що послужило підґрунтям для подальших аналітичних узагальнень.

Другий розділ «Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах децентралізації» (с. 68–164) має емпіричну спрямованість. У підрозділі 2.1 (с. 68–89) досліджено наслідки бюджетної децентралізації для формування добробуту. У підрозділі 2.2 (с. 90–132) проведено оцінку рівня соціально-економічного забезпечення регіонів із використанням статистичних показників, типологічних методик і побудовою індексних оцінок. Підрозділ 2.3 (с. 133–164) присвячений аналізу соціально-

економічних потреб територіальних громад, зокрема аналізу інфраструктурного забезпечення, фінансових ресурсів та людського потенціалу.

Третій розділ «Формування і реалізація пріоритетів соціально-економічного розвитку регіонів України» (с. 165–223) має стратегічно-прикладний характер. У підрозділі 3.1 (с. 165–185) обґрунтовано систему пріоритетів соціального й економічного розвитку регіонів із урахуванням викликів війни, міграції та диспропорцій розвитку. Підрозділ 3.2 (с. 186–204) присвячено формуванню організаційно-економічного механізму забезпечення добробуту з урахуванням міжсекторальної взаємодії. У підрозділі 3.3 (с. 205–223) запропоновано набір інструментів реалізації добробуту, зокрема інституційного, фінансового та цифрового характеру. Особливої уваги заслуговує концепція «цифрового міста» як основи сучасної моделі управління розвитком громад.

Висновки (с. 224–232) узагальнюють основні результати всіх трьох розділів, містять конкретні положення, що відповідають меті та завданням дослідження, відображають теоретичну і практичну значущість проведеної роботи.

Список використаних джерел (с. 233–246) включає 146 найменувань, серед яких – праці українських та зарубіжних учених, нормативно-правові акти, звіти міжнародних організацій і статистичні дані.

В цілому, структура дисертації є методологічно вивірною, зміст – комплексним, а логіка викладення – послідовною. Розділи взаємопов'язані між собою, належним чином реалізують наукову мету дослідження та забезпечують повне розкриття заявленої теми.

Оцінка новизни представлених результатів дослідження

Новизна результатів, отриманих у дисертаційній роботі, заслуговує на високу оцінку. Дослідження вирізняється системним підходом до осмислення проблеми соціально-економічного добробуту регіонів України в умовах децентралізації та запропонованими автором теоретико-методичними інструментами її вирішення.

Суттєвим внеском у наукову розробку цієї теми є сформульоване автором положення про необхідність розглядати органи місцевого самоврядування як центральний елемент у системі забезпечення соціально-економічного добробуту. Наукова новизна підходу полягає в переході від фрагментарного трактування ролі ОМС до комплексного розуміння їх як координаторів міжсекторальної взаємодії між громадськістю, бізнесом та державою. Практична значущість запропонованого підходу полягає у формуванні спроможних громад,

здатних реалізовувати адаптовані до локальних потреб довгострокові стратегії розвитку (с. 169-172).

Заслужують на увагу і вдосконалені у роботі підходи до просторової організації регіональної політики, зокрема через переосмислення концепції «полюсів зростання» у світлі української децентралізації. Автором обґрунтовано доцільність формування мереж міст-полюсів як центрів концентрації ресурсів і зусиль для підтримки периферійних територій (с. 218-220).

Суттєвим інноваційним елементом є адаптація і обґрунтування використання «акупунктурного підходу» у стратегічному управлінні добробутом громад. Такий підхід передбачає точковий вплив на проблемні осередки соціально-економічної напруги з урахуванням кризових факторів, що дозволяє підвищити стійкість і адаптивність місцевих систем розвитку (с. 208-209).

Наукової новизни набули також методологічні підходи до оцінки соціально-економічного добробуту, зокрема на основі BOOST-методології, яка дозволила здійснити комплексну оцінку рівня добробуту областей України з урахуванням регіональної диференціації. Результати цієї оцінки були поглиблені кластеризацією регіонів (з поділом на п'ять макрозон), що стало основою для адаптації стратегічних підходів з урахуванням специфіки кожного кластеру (с. 100, с. 104, с. 113).

Важливою складовою новизни є авторське бачення цифрової трансформації місцевого самоврядування. Дисертантом обґрунтовано доцільність створення національної системи «Цифрове місто» як комплексного інструменту для підвищення ефективності надання послуг, прозорості бюджетного процесу та залучення громадян до управління розвитком територій. Запропонована концепція поєднує елементи технологічного, інституційного та соціального виміру цифровізації (с. 187, с. 196-200).

Мета дисертації досягається вдосконалення методології оцінювання соціально-економічного добробуту регіонів України, зокрема: уточнено понятійно-категоріальний апарат («добробут регіону», «сталий розвиток», «соціальна спроможність громади»); класифіковано громади за рівнями добробуту; проведено кластеризацію регіонів за принципом адміністративно-географічної диференціації (Захід, Схід, Південь, Північ, Центр) та розробкою моделі «Цифрове місто», що являє собою концептуальні засади цифрової трансформації публічного управління, які розширено за рахунок аналізу національного досвіду впровадження платформи «Дія» і аналізу світових практики цифровізації регіонального розвитку.

У сукупності зазначені положення становлять вагомий внесок у розвиток сучасної регіональної економіки, поглиблюють наукові уявлення про інституційно-фінансові засади добробуту та формують підґрунтя для прикладних рішень у сфері державної регіональної політики.

Значущість результатів для науки і практики

Результати дослідження Плахотнюка Володимира Віталійовича мають вагоме значення як для подальшого розвитку наукових досліджень у сфері регіональної економіки, так і для практики управління соціально-економічним розвитком територій в умовах децентралізації.

З наукового погляду, автору вдалося поєднати системний аналіз інституційної ролі органів місцевого самоврядування з сучасними методами кількісної оцінки добробуту, що дозволило сформулювати нові підходи до стратегічного управління розвитком регіонів. Обґрунтовані у роботі положення щодо полюсів зростання, акупунктурного впливу на точки соціально-економічної напруги, цифрової трансформації громад, забезпечують підґрунтя для формування нових аналітичних моделей у прикладних дослідженнях.

З практичного боку, значущість результатів підтверджується їх використанням у діяльності органів місцевого самоврядування. Конкретні положення дисертації були впроваджені Гайсинською міською радою Вінницької області (довідка № 02.2-08/02-17-709 від 10.04.2025 р.); Кунківською сільською радою Гайсинського району Вінницької області (довідка № 241 від 11.04.2025 р.); Новгород-Сіверською міською радою Чернігівської області (довідка № 04-20/846 від 04.03.2025 р.).

Загалом, результати роботи мають потенціал практичного застосування в регіональній політиці, у процесах стратегічного та просторового планування, а також можуть бути інтегровані в навчальні курси.

Відсутність порушення академічної доброчесності

За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикувань чи фальсифікації. Робота містить лише результати досліджень здобувача, всі використані джерела інформації, включно з публікаціями інших вчених, нормативними актами, статистичними даними та іншими матеріалами, супроводжуються відповідними посиланнями й бібліографічними відомостями.

Висновок про кількість наукових публікацій, повноту опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача

На основі поданих матеріалів можна зробити висновок, що кількість і зміст наукових публікацій здобувача відповідають вимогам до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Загальний обсяг публікацій за темою дисертації становить 19 наукових праць, з яких 7 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, включених до Переліку МОН України; 12

праць апробаційного характеру – тези доповідей, оприлюднені за результатами участі у наукових конференціях, семінарах і форумах різного рівня, зокрема міжнародного.

Тематика публікацій охоплює основні положення дисертації, зокрема питання організаційно-інституційного забезпечення добробуту регіонів, бюджетної спроможності громад, цифровізації місцевого самоврядування, механізмів міжсекторальної взаємодії та стратегій просторового розвитку. Публікації мають цільову спрямованість, фахову релевантність і відображають повноту викладення наукових результатів, що підтверджує всебічне опрацювання теми.

Особистий внесок здобувача в усі публікації, подані до захисту, є істотним і підтверджений одноосібністю або першим авторством у більшості праць. Усі результати, викладені у дисертації, є самостійно отриманими, логічно витікають із наукової позиції автора й належать безпосередньо здобувачу.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи дослідження Плахотнюка Володимира Віталійовича, відзначаючи його теоретичне та практичне значення, водночас слід констатувати, що окремі наукові положення мають дискусійний характер, а окремі потребують додаткових пояснень.

1. Теоретичний апарат потребує уточнення і структурної концентрації. Незважаючи на ґрунтовний огляд наукових підходів до визначення понять «добробут», «розвиток» і «сталий розвиток», їх розмежування подано переважно описово. Доцільно візуалізувати порівняльну таблицю або ж сформувати матрицю відмінностей та спільних рис для чіткого методологічного відокремлення цих категорій.

2. У першому розділі наводиться значна кількість цитування і трактувань із різних джерел без узагальнюючого порівняльного аналізу. Це розмиває аналітичну цінність теоретичного блоку. Доцільним було б створити авторську модель соціально-економічної системи регіону на завершення першого розділу.

3. У роботі ідентифіковано проблеми (залежність від трансфертів, асиметрія розвитку, нестача методики аналізу), однак вони розглядаються фрагментарно без інтегрованої моделі причинно-наслідкових зв'язків.

4. Не повністю обґрунтовано вибір територіальних громад для мікрорівневого аналізу. Гайсинська, Ірпінська, Новгород-Сіверська та Кам'янець-Подільська ТГ значно різняться за масштабами, структурою економіки й демографією. Вибір цих кейсів доцільний, однак у тексті бракує пояснення репрезентативності вибірки та логіки їх порівняння.

5. Формат і логіка впровадження платформи «Цифрове місто» залишаються на рівні загальної концепції. Хоча автор справедливо підкреслює роль цифровізації в сучасному управлінні, запропонована система не має технологічного опису, функціонального модулювання або поетапної дорожньої карти впровадження. Це дещо знижує прикладну цінність цієї частини дослідження.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження, але спонукають до наукової дискусії.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Плахотнюка Володимира Віталійовича на тему «Забезпечення соціально-економічного добробуту регіонів України в умовах децентралізації» є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке вирізняється теоретичною ґрунтовністю, методологічною виваженістю та практичною спрямованістю. У дисертації отримано науково обґрунтовані результати, що становлять вагомий внесок у розвиток наукових засад регіональної економіки, зокрема в частині формування інституційно-фінансових і цифрових механізмів забезпечення добробуту в умовах реформування системи місцевого самоврядування.

Робота характеризується логічною структурою, послідовним викладом матеріалу, застосуванням сучасного аналітичного інструментарію, наявністю елементів наукової новизни та значною прикладною цінністю. Основні наукові положення апробовані на наукових заходах і відображені у публікаціях здобувача, що підтверджує відповідність дисертації вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44). Зміст дослідження повністю відповідає профілю спеціальності 051 «Економіка» в межах галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Таким чином, на підставі проведеного аналізу дисертаційної роботи можна зробити висновок, що дисертація «Забезпечення соціально-економічного добробуту регіонів України в умовах децентралізації» відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами,

внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44). Автор дисертації, Плахотнюк Володимир Віталійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:
професор кафедри менеджменту
Волинського національного університету
імені Лесі Українки,
доктор економічних наук, професор

Ірина ЦИМБАЛЮК

підпис *Ірини Цимбалюк*
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
"30" 07 2023 р.